

Editörler

Doç. Dr. Ebru Ersay - Dr. Kübra Kanat

AİLE EĞİTİMİ VE KATILIMI

Yazarlar

Doç. Dr. Ebru Ersay
Doç. Dr. Müge Yurtsever Kılıçgün
Doç. Dr. Kazım Biber
Dr. Öğr. Üyesi Seda Ata
Dr. Öğr. Üyesi Seda Şahin
Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe Akyol
Öğr. Gör. Dr. Emine İnci
Öğr. Gör. Dr. Deniz Ekinci Vural
Dr. Kübra Kanat
Dr. Ramle Gül Hazar
Öğr. Gör. Ufuk Kandaz
Uzm. Müge Kunt
Uzm. Merve Bulut Öngen

Aile Eğitim ve Katılımı

Editörler : Doç. Dr. Ebru Ersay - Dr. Kübra Kanat

ISBN : 978-625-7825-57-3
e-ISBN : 978-625-7825-58-0
Baskı : Assum Basım ve Mücellit
Basım Sayısı : 1.Baskı, 2021

©Tüm Hakları Saklıdır. Bu kitabın bütün hakları Lisans Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Ersay, Ebru - Kanat, Kübra

Aile Eğitim ve Katılımı / *Editörler* : Ebru Ersay - Kübra Kanat

1.Basım. XIV + 342 s. 16x23,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN : 978-625-7825-57-3

e-ISBN: 978-625-7825-58-0

1.Eğitim , 2.Aile , 3.Çocuk eğitimi

Lisans Yayıncılık

Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A

Avcılar-İSTANBUL

Tel: 0212 619 18 38

e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr

www.lisansyayincilik.com.tr

Aile Eğitim ve Katılımı

Editörler:

Ebru Ersay/ *Gazi Üniversitesi*

Kübra Kanat/ *Bolu A. İzzet Baysal Üniversitesi*

Bölümler ve Yazarlar

1.Bölüm:

Kübra Kanat/ *Bolu A. İzzet Baysal Üniversitesi*

2.Bölüm:

Ramle Gül Hazar / *Bolu A. İzzet Baysal Üniversitesi*

3.Bölüm:

Tuğçe Akyol/ *Afyon Kocatepe Üniversitesi*

4.Bölüm:

Ufuk Kandaz / *Karadeniz Teknik Üniversitesi*

5.Bölüm:

Emine İnci / *Adnan Menderes Üniversitesi*

6.Bölüm:

Müge Yurtsever Kılıçgün / *Erzincan B.Yıldırım Üniversitesi*

7.Bölüm:

Seda Şahin / *İnönü Üniversitesi*

8.Bölüm:

Ebru Ersay / *Gazi Üniversitesi*

Müge Kunt / *Gazi Üniversitesi*

Merve Bulut Öngen / *Gazi Üniversitesi*

9.Bölüm:

Deniz Ekinci Vural / *Dokuz Eylül Üniversitesi*

10.Bölüm:

Seda Şahin / *İnönü Üniversitesi*

11.Bölüm:

Kazım Biber / *Balıkesir Üniversitesi*

12.Bölüm:

Seda Ata/ *Muğla S. Koçman Üniversitesi*

ÖN SÖZ

Erken çocukluk dönemi eğitimcileri olarak öğretmen adaylarını, alanda çalışan öğretmenleri, bu dönemde çocuğu olan ebeveynleri ve aile üyelerini gözlemlene ve onlarla paylaşımlarda bulunma fırsatlarımız oldu. Bu süreçte ortaya çıkan çocuğun yüksek faydası için çalışacak öğretmen adaylarının ve hali hazırda çalışan öğretmenlerin, çocukların eğitim kalitesini yüksek derecede etkileyecek eğitim ortakları olan ailelerle nasıl çalışacakları konusunda bilgi ve rehberliğe ihtiyaçları göz ardı edilemezdi. Diğer taraftan ebeveynler ise birçok sorumluluk ve meşguliyetleri arasında çocukları için daha iyi neler yapabilecekleri konusunda desteğe ihtiyaç duymaktaydı.

Meraklı, yeni bilgiler öğrenmekten mutlu, merhametli, kendine güvenen, duygularının farkında, öz yeterliliği yüksek, yardım sever, iyi gözlemci, kendisine ve diğer canlılara saygılı, doğa dostu, arkadaş edinebilen ve arkadaşlıklarını devam ettirebilen, önüne çıkan sorunlar karşısında yılmayan, kendisini, ailesini ve toplumunu seven, kendi potansiyelinin farkında ve toplum faydasına bu potansiyeli geliştirmeyi amaçlayan ama en önemlisi MUTLU çocuklar yetiştirmeyi hedefleyen eğitimciler, bunu başarmak için çocuğun birincil olarak içinde yetiştiği aile üyeleri ile işbirliği yapmaları gerektiğini bilmelidirler. Bu amaç doğrultusunda oluşacak işbirliğinden hem eğitimciler hem de aile üyeleri çok şey öğrenebilir ve kendilerini geliştirebilirler.

Bu kitap özellikle erken çocukluk dönemi çocukları ile çalışan öğretmenler, öğretmen adayları, yöneticiler ve çocuk gelişimcilerin genel olarak da çocukların eğitiminden sorumlu tüm eğitimcilerin faydalanabileceği bir kaynak oluşturmaktadır. Eğitim sürecinde ailelerle işbirliği yapmanın önemini ve yollarını, ebeveynlerin çocuğun yüksek faydası için bilmesi gerekenler ile geliştirmesi gereken tutum ve becerilerde onları desteklemenin yöntem ve tekniklerini ortaya koyan bu kitabın eğitimciler için değerli ve vazgeçilmez bir kaynak olmasını hedefledik. Umarız bunda başarılı olmuşuzdur.

Çalışmaları ile bu kitabın oluşmasını sağlayan çok kıymetli yazarlara ve Bu çalışmayı organize ederek her aşamasını yürüten lisans Yayıncılık ilgililerine emeklerinden dolayı teşekkür ederiz.

İstanbul, 2021

Editörler

Doç. Dr. Ebru Ersay - Dr. Kübra Kanat

İÇİNDEKİLER

Önsöz	V
Bölüm 1 Aile, Aile Eğitimi ile İlgili Temel Kavramlar / Kübra Kanat	1
1.1. Aile Yapısı	2
1.2. Aile Çeşitleri	5
1.2.1. Çekirdek Aile	5
1.2.2. Çocuksuz Aile	6
1.2.3. Geniş Aile	7
1.2.4. Dağılmış Aile	8
1.2.4.1. Tek Ebeveynli Aile	8
1.2.4.2. Birlikte Yaşama	10
1.2.4.3. Tek Yaşama	11
1.2.5. Karışık Aile	11
1.2.6. LGBTİ Aile	12
1.3. Aile Eğitimi	13
1.4. Aile Katılımı	16
Yararlanılan Kaynaklar	21
Bölüm 2 Aile Kuramları / Ramle Gül Hazar	29
2.1. Aile Kuramlarının Önemi	29
2.2. Aile Kuramlarının Gelişimi	30
2.3. Aile Kuramları	32
2.3.1. Yapısal İşlevsel Kuram	32
2.3.2. Aile Sistemleri Kuramı	34
2.3.3. Sosyal Alışveriş Kuramı	36
2.3.4. Sembolik Etkileşim Kuramı	38
2.3.5. Aile Ekolojisi Kuramı	40
2.3.6. Sosyal Çatışma Kuramı	43

2.3.7. Feminist Aile Kuramı	45
2.3.8. Yaşam Seyri Kuramı	47
2.3.9. Gelişimsel Aile Kuramı	49
Yararlanılan Kaynaklar	51

Bölüm 3

Aile İçi İlişkiler ve Anne Baba Tutumları / Tuğçe Akyol

53

3.1. Anne Baba Çocuk İlişkileri	53
3.1.1. Anne Baba Çocuk İlişkilerinin Çocuğun Gelişimine Olan Etkileri	55
3.2. Anne Çocuk İlişkileri	57
3.2.1. Anne Çocuk İlişkisini Ele Alan Farklı Kuram ve Teoriler	59
3.2.1.1. Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramında Anne Çocuk İlişkisi	59
3.2.1.2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramında Anne Çocuk İlişkisi	60
3.2.1.3. Bowlby'in Bağlanma Kuramında Anne Çocuk İlişkisi	61
3.2.2. Anne Çocuk İlişkisinin Çocuğun Gelişimine Olan Etkileri	62
3.3. Baba Çocuk İlişkileri	64
3.3.1. Baba Çocuk İlişkisinin Çocuğun Gelişimine Olan Etkileri	65
3.4. Eşler Arası İlişki	66
3.5. Anne Baba Tutumları	68
3.5.1. Demokratik Tutum	70
3.5.2. Otoriter Tutum	71
3.5.3. Aşırı Koruyucu Tutum	72
3.5.4. İzin Verici Tutum	73
3.5.5. İlgisiz Tutum	74
Yararlanılan Kaynaklar	75

Bölüm 4

Özel Durumlarda Aile / Ufuk Kandaz

89

4.1. Boşanma ve Çocuk	89
4.1.1. Boşanmanın Çocuğa Açıklanması	89
4.1.2. Boşanma Sonrası Çocuğun Anne-Baba İlişkisi	91
4.1.3. Boşanma Öncesinde ve Sonrasında Öğretmen Tutumu	91
4.2. Geçici Ayrılıklar ve Çocuk	92
4.3. Ölüm ve Çocuk	93

4.3.1. Ölüm Kavramını Çocukların Yaş ve Gelişimsel Olarak Algılaması	94
4.3.2. Kayıp Yaşayan Çocuğun Desteklenmesi	96
4.4. Hastalık ve Çocuk	97
4.4.1. Kronik Hastalıklar	98
4.4.2. Akut Hastalıklar	98
4.4.3. Ölümcül Hastalığı Olan Çocuklar	99
4.5. Yoksulluk ve Çocuk	100
4.5.1. Yoksulluğun Çocuklardaki Etkileri	100
4.6. Farklı Aile Yapıları	101
4.6.1. Koruyucu Aile ve Evlat Edinmiş Aile	101
4.6.2. Çocuk Ebeveynler	103
4.6.3. Kültürler Arası Evlilikler	104
4.7. Çocuk İstismarı ve İhmali	104
4.7.1. Çocuk İstismarının Çeşitleri	105
4.7.1.1. Fiziksel İstismar	105
4.7.1.2. Duygusal İstismar	106
4.7.1.3. Cinsel İstismar	107
4.7.2. Çocuk İhmali	108
4.7.3. Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Çalışmaları	108
Yararlanılan Kaynaklar	111

Bölüm 5	115
Aile Eğitiminin Önemi ve Aile Eğitim Modelleri / Emine İnci	

5.1. Aile Eğitiminin Önemi	115
5.2. Aile Eğitiminin Hedefleri	118
5.2.1. Anne- Baba Rollerine Yönelik Hedefler	118
5.2.2. Eğitici-Öğretici Rollerine Yönelik Hedefler	119
5.2.3. Hak Savunucu Rollerine Yönelik Hedefler	120
5.3. Aile Eğitiminin İlkeleri	121
5.3.1. Etik İlkeler	121
5.3.2. Genel İlkeler	122
5.3.3. Uygulama İlkeleri	124
5.4. Aile Eğitim Modelleri	126
5.4.1. Ev Merkezli Aile Eğitimi Modeli	126
5.4.2. Kurum Merkezli Aile Eğitim Modeli	128
5.4.3. Okul öncesi Kurumlarda Okulöncesi Eğitimi ile Bütünleştirilmiş Aile Eğitimi	129
5.4.4. Uzaktan Öğretim Uygulamasıyla Aile Eğitimi Modeli	130
5.4.5. Çocuktan Çocuğa Aile Eğitim Modeli	132

5.4.6. Mobil (Gezici Anaokulu) Yolu ile Aile Eğitimi Modeli	133
Yararlanılan Kaynaklar	135

Bölüm 6 Türkiye'de ve Dünyada Aile Eğitimi Uygulamaları / Müge <i>Yurtsever Kılıçgün</i>	139
--	------------

6.1. Aile Eğitim Programlarının Özellikleri	139
6.2. Türkiye'de Uygulanan Aile Eğitim Programları	141
6.2.1. Aile Eğitimi Programları (0-18 Yaş Çocuğu Olan Ailelere)	142
6.2.2. Aile Eğitim Programı (AEP)	145
6.2.3. Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)	147
6.2.4. Okulöncesi Veli Çocuk Eğitim Programı (OVÇEP)	150
6.2.5. Baba Destek Programı (BADEP)	151
6.2.6. Ana-Baba Okulu	154
6.2.7. Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı	154
6.3. Dünyada Uygulanan Aile Eğitim Programları	156
6.3.1. Amerika Birleşik Devletleri	156
6.3.1.1. High/Scope Programı	157
6.3.1.2. Head Start Programı	159
6.3.1.3. Eşit Başlangıç Programı	163
6.3.2. Asya, Afrika ve Latin Amerika Ülkeleri	164
6.3.2.1. Yamaguchi Ev Eğitimi Programı	164
6.3.2.2. UNESCO Aile Yaşam Eğitimi Programı	165
6.3.2.3. Okul Öncesi Çocukları için Ev Programı	165
6.3.3. Avrupa Ülkeleri	167
6.3.3.1. Aile Eğitimi - Bir İşbirliği Projesi	168
6.3.3.2. Aile Merkezleri	169
Yararlanılan kaynaklar	170

Bölüm 7 Aile Eğitim Çalışmalarını Planlama, Uygulama ve Değerlendirme / Seda Şahin	175
---	------------

7.1. Aile Eğitim Çalışmalarının Planlanması	176
7.1.1. Hedef kitlenin belirlenmesi	178
7.1.2. Eğitim Programının Konusunun Belirlenmesi	179
7.1.3. Eğitim Programının Hedeflerinin Belirlenmesi	182
7.1.4. Eğitim Programının İçeriğinin Belirlenmesi	183

7.1.5. Eğitim Programında Kullanılacak Yöntem ve Tekniklerin Belirlenmesi	184
7.2. Aile Eğitim Programlarının Uygulanması	185
7.2.1. Eğitim Öncesi Hazırlıklar	185
7.2.2. Eğitim Sürecinin Uygulanması	190
7.3. Aile Eğitimi Veren Eğitimcilerin Özellikleri	190
7.4. Aile Eğitimi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	191
Yararlanılan Kaynaklar	194

Bölüm 8
Aile Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler /Ebru Ersay
Müge Kunt - Merve Bulut Önge

199

8.1. Aile Eğitimine Başlarken	199
8.2. Aile Eğitiminde Kullanılan Yöntemler	201
8.2.1. Tartışma Yöntemi	201
8.2.2. Soru-Cevap Yöntemi	203
8.2.3. Anlatım Yöntemi	206
8.2.4. Örnek Olay Yöntemi	208
8.2.5. Problem Çözme Yöntemi	212
8.3. Aile Eğitiminde Kullanılan Teknikler	214
8.3.1. Buz Kırma Teknikleri	214
8.3.2. Beyin Fırtınası	216
8.3.3. Yuvarlak masa	218
8.3.4. Hareketli Bölüm	219
8.3.5. Rol Oynama	220
8.3.6. Kısa ve Basit Senaryolar	221
8.3.7. Görsel-İşitsel Sunular	222
8.3.8. Altı Şapkalı Düşünme Tekniği	222
8.3.9. Eğitsel Oyunlar	225
8.3.10. Söyleşi	227
8.3.11. Paneller	228
8.3.12. Konferans	228
Yararlanılan Kaynaklar	239

Bölüm 9
Aile Katılım Çalışmaları / Deniz Ekinci Vural

233

9.1. Aile Katılımının Kapsamı	233
9.2. Aile Katılımının Amaçları	236
9.3. Aile Katılımı Etkinliklerini Planlama ve Uygulama	239
9.4. Aile Katılımı Etkinlikleri	241

9.4.1. Bireysel Görüşmeler	241
9.4.2. Ev Ziyaretleri	242
9.4.3. Ev Etkinlikleri	242
9.4.4. Ailenin Yönetim ve Karar Verme Süreçlerine Katılımı	243
9.4.5. Ailenin Eğitim Etkinliklerine Katılımı	244
9.4.6. Aile Eğitim Etkinlikleri	245
9.4.6.1. Eğitim Toplantıları	245
9.4.6.2. Konferanslar	245
9.4.7. Aile İletişim Etkinlikleri	246
9.5. Aile Katılımını Engelleyen Faktörler	254
Yararlanılan Kaynaklar	256

Bölüm 10 Aile Eğitiminde Etik Kurallar ve Yasalar/ Seda Şahin	259
--	------------

10.1. Aile Eğitiminde Etik İlkeler	259
10.1.1. Öğretmenlik Meslek Etiği İlkeleri	260
10.1.2. Etik Okul İklimi ve Eğitim Personelinin Etik Davranış İlkeleri	261
10.1.3. Aile Çalışmalarında Uyulması Gereken Etik İlkeler	263
10.1.4. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Eğitiminde Uyulması Gereken Etik İlkeler	264
10.2. Ebeveynlerin Hak ve Sorumlulukları	265
10.2.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi	266
10.2.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	267
10.2.3. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	269
10.2.4. Çocuk Koruma Kanunu	270
10.2.5. Türk Medeni Kanunu	272
10.2.6. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu	276
10.2.7. Eğitim Alanındaki Yasaları	277
10.2.7.1. İlköğretim ve Eğitim Kanunu	277
10.2.7.2. Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	278
10.2.7.3. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği	280
10.2.7.4. Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi	282
Yararlanılan Kaynaklar	284

Bölüm 11 Okul-Aile İşbirliğinin Aile Eğitimindeki Önemi / Kazım Biber	287
--	------------

11.1. Okul -Aile İlişkilerinin Felsefi Temeli	287
11.2. Okul-Aile İşbirliğinin Aile Eğitimindeki Önemi	288

11.3. Okul-Aile Ortaklığı	289
11.4. Okul-Aile Ortaklığının Önemi	290
11.5. Okul-Aile Ortaklığının Temel Boyutları	293
11.5.1. İletişim	294
11.5.2. Evde ve Okulda Öğrenmeyi Birbirine Bağlama	296
11.5.3. Topluluk ve Kimlik Oluşturma	297
11.5.4. Ailenin Rolünü Tanıma	297
11.5.5. Karar Verme Konusunda İşbirliği	297
11.5.6. Okulun Ötesinde Ortaklık	299
11.5.7. Tam Katılım	300
11.6. Bir Başlangıç Noktası	301
11.7. Okul-Aile Ortaklığının Niteliği	302
11.8. Okul-Aile Ortaklığının Önündeki Engeller	303
11.8.1. Okul Aile Ortaklığının Önündeki Engellerin Aile Algısı	303
11.8.2. Okul Aile Ortaklığının Önündeki Engellerin Okul Algısı	305
11.9. Okul-Aile Ortaklığını Geliştirmek için Öneriler	307
Yararlanılan Kaynaklar	310

Bölüm 12
Özel Gereksinimi Olan Çocukların Eğitiminde Aile Katılımı /
Seda Ata

315

12.1. Ailelerin Tepkileri	315
12.2. Ailelerin İhtiyaçları	318
12.3. Program Örnekleri	323
12.3.1. Portage Erken Eğitim Programı	323
12.3.2. Gelişimsel Sistemler Modeli	325
12.3.3. Birleştirilmiş Kuram Yaklaşımı	326
12.3.4. Türkiye’de Kaynaştırma Uygulamaları	328
12.4. Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	330
Yararlanılan Kaynaklar	336

